

UN EXEMPLE DE LA DEFENSA DELS DRETS SENYORIALS AL BAIX GAIÀ

Salvador-J. Rovira i Gómez

En el seu dia ja vàrem escriure sobre com Joan de Montserrat *olim* de Suelves, sisè marquès de Tamarit, s'esforçà per salvaguardar i mantenir el seus drets senyorials.⁽¹⁾ Ara tornem a tractar el tema i ho fem prenent com a exemple el cas del Mas d'en Ponç⁽²⁾ i gràcies a la consulta de documents servats a l'arxiu dels marquesos de la Bàrcena.

El marquès de Tamarit volia tornar a cobrar la setena part dels fruits del Mas d'en Ponç que havia caigut en desús a causa de la Guerra del Francès i per aconseguir-ho escriví a Ramon de Borràs i Sánchez de la Bàrcena, quart marquès de la Bàrcena,⁽³⁾ convidant-lo a fer efectives les seves obligacions feudals. Ramon de Borràs li respongué que miraria la documentació del seu arxiu per veure si la reclamació era correcta.

L'escrit del marquès de la Bàrcena fou contestat pel marquès de Tamarit el 17 de juny de 1819 en què d'Altafulla estant li escriví aquesta carta:

"Muy Sor mío y amigo: Recibo la suya enque me ofrece mirar los documentos pertenecientes a la masia llamada den Pons, por la setena parte de frutos, a que está sugeta contribuir, por no tener Vd. la menor noticia de ello; y para su gobierno y por la buena armonía enque devemos obrar, le digo: Que

1. ROVIRA I GÓMEZ, Salvador-J., "Joan de Montserrat *olim* de Suelves, sisè marquès de Tamarit (1761-1844)", *Estudis Altafullencs*, 26 (2002), pp. 23-41.

2. Aquest mas entrà a formar part del patrimoni dels Borràs l'any 1652 en què Joan Pinyol, pagès de Tamarit, i Jaume Bellver, pagès de la Riera, tutors de la pubilla Caterina Pinyol, filla única i hereva universal de Pau Pinyol, el vengueren a Gabriel Carbonell. Hem de dir que Carbonell no comprà tot el mas ans una part d'ell, més o menys la meitat, constituïda per terra campa, muntanya, garriga, oliveres, vinya, alzines i altres arbres, de 60 jornals.

3. Ramon de Borràs nasqué a Barcelona el 5 de juny de 1762 i hi morí el maig de 1822. Contragué dos matrimonis: el primer, l'any 1787, amb Joaquina de Carbonell i de Paredes, filla de Lluís de Carbonell i de Nicolaua de Paredes, marquesos de la Cuadra, que morí el 2 de gener de 1790 als 20 anys d'edat, i el segon, el 1800, amb Teresa de Sans i de Gregorio, filla de Bonaventura de Sans i Barrutell. En entrar els francesos a Barcelona l'any 1808 es retirà a Alella d'on passà a la Riera on romangué fins el 30 de maig de 1814 en què retornà a Barcelona.

Thomás Vives, y Pablo Pijoan ambos de Altafulla, confesaron cada uno de ellos la mitad de dba masía en 1771 en poder de Franco Guell notº de Tarragona: y que dicha masía prestava la setena parte de todos los frutos. Su pasado de Vd. Dn Franco Borrás y Martí hizo confesión igual de toda la masía en 1693 en poder de Bartomu Costany notº de Tarraga: le doy a Vd. Estas noticias para que por si mismo se pueda Vd. Enterar de ella. Voy luego a marchar pa Tortosa, en donde como en todas partes desea complacer a Vd. Su appdo. Amigo y servir. q. s. m. b."

La carta de Joan de Montserrat tingué el seu efecte damunt Ramon de Borràs que demanà al seu administrador a la Riera informació sobre l'assumpte i aquest, per tal d'aconseguir-la, s'entrevistà, el juliol de 1819, amb el Dr. Tomàs Vives⁽⁴⁾, propietari de l'altra meitat del Mas d'en Ponç, a qui el marquès de Tamarit també exigia la prestació de la part de fruits. De moment tot restà aturat, per tal com Ramon de Borràs procurà entretenir el tema, i en aquest ambient s'esdevingué la seva mort amb la qual cosa i també pel canvi polític del Trienni Liberal s'aturaren les gestions i la situació es mantingué així fins que l'hereu i successor de Ramon, el seu germà Manuel⁽⁵⁾, que es trobava a l'Argentina, no arribà a Catalunya la qual cosa s'esdevingué l'any 1824.

Entre la mort de Ramon de Borràs i l'arribada de Manuel de Borràs la gestió del tema la dugué el botiguer vallenc Pere Belart i Serra, administrador de la Casa de Borràs, que el 29 de febrer de 1824 escriví al marquès de Tamarit per indicar-li com anaven les coses. Joan de Montserrat respongué a Belart el 26 d'abril i d'Altafulla estant, en aquests termes:

Muy Sor. mío: Recibí la de V. fecha de 29 de febrero último en la que me manifestava el aviso que le había dado el Sor. Francisco Oms de la Riera de mi solicitud de la setena parte de los frutos que producía el llamado Mas den Pons y que V. daría parte a su principal. Como hayan mediado dos meses sin haber tenido otro aviso de V. y deseando yo aclarar este punto antes de la cosecha espero me diga V. la resolución de su principal para poder yo también tomar la mía.

Ruego a Dios guarde a V. los muchos años, le desea su seguro servidor q. s. m.b.

El marquès de Tamarit

4. Pel que fa a Tomàs Vives vegeu: Salvador-J. ROVIRA I GÓMEZ, "La família Vives, d'Altafulla (segles XVIII i XIX)", *Estudis Altafullencs*, 12 (1988), pp.27-38.

5. Manuel de Borràs i Sánchez de la Bàrcena nasqué a Mataró on rebé les aigües baptismals l'11 de desembre de 1771 i morí a Barcelona el 27 de juny de 1850 d'una *'calentura perniciosa'*. El 4 de juliol de 1790 entrà en el col·legi de guàrdies marins de Cartagena on s'estigué fins el mes d'agost en què restà *"colocado en el cuartel"*. El 12 de desembre de 1798, essent alferes de fragata, contragué matrimoni a Cartagena amb Josefa Angosto Quésada. L'any 1800, essent tinent de fragata, passà a Buenos Aires com a ajudant de camp del virrei del Río de la Plata. Fou fet presoner pels insurgents argentins i romangué en aquesta situació durant vuit anys. Morta la seva esposa l'any 1811 contragué segones noces amb una dona que morí poc després d'haver-li donat un fill de nom Nicolau. L'any 1824 aconseguí retornar a Barcelona on es féu càrrec de la herència del seu germà Ramon. El 1829 es casà per tercera vegada amb Laura de Viudes i de Gardoqui, filla de Francesc de Viudes, marquès de Rioflorido.

El cinquè marquès de la Bàrcena bon punt es féu càrrec de l'herència familiar es trobà amb l'exigència del marquès de Tamarit damunt la taula i el primer que féu fou demanar informació sobre el tema a l'administrador de la Riera i assessorament al seu advocat que li aconsellà escriure a Joan de Montserrat per dir-li que estava *"muy pronto a satisfacer lo que legítimamente adeudase, pero que no se halla impuesto ni de la peculidad de la deuda que se le pide, ni de su procedencia"* especialment quan jurisd*"acaba de entrar en la posesión de los bienes de Borrás y no ha podido averiguar hasta ahora que se halle obligado a prestación alguna a favor de la casa de Tamarit, y también debe saberse el origen de esta obligación y ver si procede de dominio enfiteútico o de jurisdicción en cuyo último caso se hallaría abolida por reales órdenes"*, però deixant ben clar que bon punt *"el marqués de la Bàrcena se cerciore de lo que debe al señor de Tamarit, lo satisfará sin demora"*.

Tot fa pensar que Manuel de Borràs tenia voluntat d'arreglar les coses amb el marquès de Tamarit, però que no li corria pressa. Encarregà al seu administrador Belart que passés a Altafulla a entrevistar-se amb el marquès per tractar el tema de la part de fruits del Mas de Ponç, però Belart, el dia 2 de maig encara no hi havia anat per motius familiars tot i que assegurava que s'hi desplaçaria ben aviat.

Les coses no havien avançat gaire el 29 d'agost en què Belart envià a Manuel de Borràs una carta del marquès de Tamarit, en la qual aquest reclamava el pagament dels fruits, i la còpia dels capbreus perquè s'assabentés de com anaven les coses.

El 27 de setembre l'assumpte encara no estava arranjat i per això Belart demanà al marquès de la Bàrcena que li digués alguna cosa *"sobre el asumpto del Sor. Marqués de Tamarit, pues que es segur me veure ab un enfado ab dit Sor sobre los fruits del Mas den Pons pues en tants mesos no se com no han arreglat dit assumpto"*.

Pel 20 d'abril de 1825 les coses sembla que havien avançat un xic, però encara no estant aclarides, per tal com hi ha diferències entre els mitgers del Mas d'en Ponç i el majordom del marquès de Tamarit, i és per això que Josep Santromà i Dalmau, administrador aleshores del marquès de la Bàrcena, escriu al seu amo aquest dia per demanar-li que vingui a pacificar els ànims i arreglar les coses definitivament.

Es pot dir, com a conclusió, que el marquès de Tamarit se'n sortí amb la seva, tot i que aquest cop el feren gruar, i que cap a mitjans de l'any 1825 percebé la setena part dels fruits del Mas d'en Ponç encara que ignorem si aconseguí veure's compensat per la no percepció dels fruits dels anys anteriors.